

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
PSC 116 40 PRAHA 1, Nám. CURIEOVÝCH 7

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK OPONENTA

Téma práce : Výslech svědka

Autor : Sylvie Sochorová

Konzultant : JUDr. Jiří Říha, Ph.D.

Předkládaná rigorózní se zabývá velmi aktuálním tématem a to výslechem svědka, jako jednoho ze základních důkazních prostředků.

Z hlediska obsahového a metodologického mohu konstatovat, že pojednání o daném tématu důsledně vychází z jeho věcného zaměření, jež si autora vymezil strukturou práce. Pokud jde o vlastní metody zpracování látky, autora se opíral o právně dogmatickou analýzu odpovídajících právní úpravy.

Jedním z hlavních cílů jak si ji vymezila uchazečka je analýza procesní úpravy výslechu svědka v jednotlivých stádiích trestního řízení a možností, které mají příslušné orgány k jeho ochraně v souvislosti s podávanou výpovědí. Snahou není dle autorky podat pouze popisnou stať o výslechu svědka z hlediska aktuálních trestních předpisů, ale zejména rámcově zanalyzovat praxi, související judikaturu českou, zahraniční i Evropského soudu pro lidská práva, zmínit i konkrétní případy z praxe a na některých místech pak také dát stávající českou právní úpravu do kontrastu se zahraniční úpravou a jejím pojetím. Problematiku výslechu svědka si autorka jako téma rigorózní práce byla zvolena zejména s ohledem na jeho aktuálnost.

Aktuálnost tématu souvisí zejména s používáním videokonferenčních zařízení. Od ledna 2012 je možné využívat videokonferenční zařízení v ČR pro výslech nejen v rámci mezinárodní justiční spolupráce, přičemž využívání této formy výslechu postupně stoupá. Státy Evropské unie se snaží o zefektivnění justice a šetření nákladů, postupně tak dochází k elektronizaci justice. Již v roce 2009 Rada EU přijala Akční plán v oblasti evropské e-justice na období let 2009-2013, který usiluje o vyšší využívání moderních technologií v justici. Část této práce se proto věnuje videokonferenčním výslechům především z praktického hlediska a z hlediska jejich efektivního fungování. Neméně aktuální je také zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, kterému bude v této práci věnován prostor zejména z hlediska výslechu osob mladších osmnácti let.

Jednou ze sporných otázek, který byla v minulosti řešena různě, je právo na pomoc svědka při podání svědecké výpovědi. Rozpory nakonec vyřešil Ústavní soud, který k tomu k tomu uvedl : „Ústavní soud nemůže, než přisvědčit názoru stěžovatele, že postupem Policie bylo porušeno jeho právo na právní pomoc zakotvené v čl. 37 odst. 2 Listiny. Stěžovatel správně poukazuje na to, že nedostatek výslovné právní úpravy v trestním řádu není důvodem odmítnutí práva na právní pomoc. Souhlasit lze i s jeho kritikou vyhraněně pozitivistického pohledu na právo zastávaného Policií v této věci. Pokud Police tvrdí, že trestní řád výslovně nestanoví právo svědka na právní pomoc a nelze nahrazovat činnost zákonodárce, Ústavní soud připomíná, že když rozhodoval shora citovaným nálezem sp. zn. II. ÚS 98/95 o právu na právní pomoc osoby podávající vysvětlení, také neexistovalo v obecné právní úpravě ustanovení, které by výslovně toto právo garantovalo. Přesto Ústavní soud dovodil, že takové právo má, neboť je garantováno v právním předpise vyšší právní síly takovým způsobem, že zde není dán žádný prostor pro jeho vyloučení obecnou úpravou. Takové právo totiž jak podle jazykového výkladu, tak vzhledem k podstatě a smyslu práva (tedy podle teleologického výkladu), přísluší každému občanu bez ohledu na jeho postavení v řízení či na charakter řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy. Lze připustit, že by obecná úprava mohla toto právo omezit, pokud by jeho absolutní výkon vedl k eliminaci jiných práv garantovaných ústavním pořádkem, avšak samotný fakt, že toto právo není v obecné úpravě ve vztahu ke svědkovi výslovně upraveno, nemůže vést k závěru, že svědek nemá právo na právní pomoc. Ústavní soud také poznamenává, že za situace, kdy právní úprava neobsahuje výslovný postup řešení určité problematiky, ale tuto situaci je možno řešit výkladem práva, je namíste samostatný postup orgánů činných v trestním řízení, nikoliv pasivní vyžadování pravidel a předpisů. Dále Ústavní soud konstatuje, že pokud Policie poukazuje na odlišnost svědka od osoby podávající vysvětlení, sama si protirečí, když zároveň u obou připouští, že by si svou výpovědi mohli přivodit trestní stíhání. Ústavní soud naopak shledává, že postavení osoby podávající vysvětlení a svědka je v zásadě srovnatelné. Pokud je přiznáno právo na právní pomoc občanovi při podání vysvětlení, v postavení obviněného, poškozeného a osoby zúčastněné na straně jedné, nelze mu nepřiznat právo na právní pomoc při podání svědecké výpovědi. Ústavní soud se nemůže ztotožnit ani s názorem Policie, že přítomnost advokáta svědka při jeho výslechu není vhodná z důvodu ochrany dobrého jména a pověsti obviněného. I kdyby Ústavní soud souhlasil s tím, že dobré jméno a pověst obviněného by mohly být takto ohroženy, což nečiní, nemohl by dát takovému zájmu přednost před právem člověka na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Už vůbec pak nelze hovořit o možnosti zmaření účelu trestního řízení, respektive jeho stadia. Ke zmaření by naopak mohlo dojít v případě, pokud by trestní řízení nebylo vykonáváno v souladu se základními lidskými právy a svobodami. Za dané situace Ústavnímu soudu nezbyvá, než zopakovat to, co již vyslovil ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 386/04. Z ústavněprávního hlediska není žádný důvod, aby svědek, na rozdíl od osoby podávající vysvětlení, neměl právo na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Přitom ovšem v žádném případě nejde o to, že by orgán činný v trestním řízení měl za povinnost advokáta v každém případě zajistit anebo odkládat provedení svědecké výpovědi proto, že si svědek přeje mít u výslechu svého advokáta, ale pouze o povinnost toto zastoupení umožnit. Je věcí svědka, zda se rozhodne přijít k podání svědecké výpovědi v doprovodu svého právního zástupce, či sám.“

Uchazečka by se k této tématice měla při ústní obhajobě vyjádřit a zaujmout stanovisko, ať již souhlasné či nesouhlasné k této problematice.

Další sporná situace, je když odsouzení je založeno na výpovědi jediného svědka, jehož výpověď navíc musela být v hlavním líčení čtena. Evropský soud pro lidská práva k tomu uvedl v případě Tseber proti České republice: „Soud dále poznamenává, že podle vlády si v dané věci byli soudci vědomi toho, že je třeba výpověď O. hodnotit obezřetně. Obvodní soud sice tuto výpověď prověřil a došel k závěru, že je protokol o výslechu dostatečně podrobný a přesný, nejsou pochybnosti ohledně jazyka použitého při výslechu a dále že O. dostatečně stěžovatele identifikoval a jeho výpověď je podpořena dalšími důkazy, nicméně Soud již dříve judikoval, že takové posouzení nemůže samo o sobě vyvážit skutečnost, že svědek nebyl obhajobou vyslechnut (Damir Sibgatullin proti Rusku, č. 1413/05, § 57, 24. dubna 2012). Jakkoli důsledné posouzení soudcem je, představuje nedokonalý nástroj kontroly v tom smyslu, že neumožňuje zjistit skutečnosti, které mohly vyjít najevo při vzájemné konfrontaci obžalovaného a žalobce při veřejném přeličení. Je proto důležité

zabývat se zárukami, které umožňují ověřit hodnověrnost výpovědi pořízených před zahájením trestního stíhání a toho, kdo je podal. Toto posouzení musí být o to přísnější a odůvodnění odsuzujícího rozsudku o to důslednější, zakládá-li se na výpovědích svědka, kterého nemohla obhajoba v žádném stádiu řízení vyslechnout a který představuje rozhodující důkaz v neprospěch obžalovaného (viz např. *Fafrowicz proti Polsku*, č. 43609/07, § 61, 17. dubna 2012). Soud poznamenává, že v projednávané věci byly některé výroky stěžovatele, jeho spoluobžalovaného D. a svědků takového charakteru, že zpochybňovaly hodnověrnost O., jak to ostatně připouští vláda, podle které to soudce vedlo k tomu, aby jeho výpověď posuzovali se zvláštní obezřetností (viz § 40 výše). Dle těchto vyjádření byl O. spojen s organizovaným zločinem, či dokonce s ukrajinskou mafií, byl trestně stíhán pro vraždu a znásilnění, měl dluhy u řady osob a dále vyhrožoval a bil svědkyni T. i jinou ženu (viz § 14 výše). Stěžovatel a D. dále uvedli, že byl O. veden touhou po pomstě, protože stěžovatel žil s jeho bývalou partnerkou a D. mu odmítl platit vyšší nájemné (viz § 26 výše). Ve svém dovolání stěžovatel dokonce tvrdil, že O. mohl lhát ze strachu před skutečnými pachateli útoku (viz § 28 výše). Za těchto okolností považuje Soud za zarážející, že rozhodnutí vnitrostátních soudů neobsahují žádnou úvahu týkající se důvěryhodnosti O. a hodnověrnosti jeho výpovědi nebo případných důvodů, které ho mohly vést ke křivému svědectví (viz a contrario *Sievert proti Německu*, č. 29881/07, § 65, 19. července 2012 [...]). Soudy totiž sice konstatovaly, že některé části jeho výpovědi jsou podpořeny jinými nepřímými důkazy, nicméně neobjasnily, proč považovaly výpověď O. za hodnověrnou. A to přesto, že podle českého práva musí vzít soudci v úvahu vše, co vyšlo najevo v průběhu řízení, ověřit věrohodnost důkazu, pokud se jej rozhodnou použít, a musí reagovat na veškeré námitky, které obhajoba vznese ohledně věrohodnosti svědka. Ze spisu rovněž nevyplývá, že by se příslušné orgány snažily obstarat další důkazy, které by jim pomohly utvořit si názor na věrohodnost sporné výpovědi, nebo že by se snažily najít další svědky, kteří by ji mohli potvrdit nebo vyvrátit. Třebaže byl O. kvůli svému zranění na noze hospitalizován, nebyl Soud ani informován, kdy byl O. propuštěn z nemocnice, ani o případné snaze vnitrostátních orgánů přistoupit po zahájení trestního stíhání dne 12. nebo 13. srpna 2005 k dalšímu výslechu nebo konfrontaci v přítomnosti stěžovatele (viz *mutatis mutandis Trampevski*, cit. výše, § 45). Dále příslušné orgány kromě počátečního konstatování, že D. K. se v místě bydliště O. nezdržuje, po D. K. zřejmě více nepátraly, třebaže O. prohlásil, že D. K. viděl stěžovatele a D. vcházet k němu domů. V této souvislosti Soud dále poznamenává, že podle některých právních řádů lze pořídit videozáznam výslechu svědka, hrozí-li, že nebude moci v průběhu soudního řízení vypovídat, a tuto nahrávku lze potom zhlédnout při hlavním líčení (viz např. *Accardi a ostatní proti Itálii*, (rozh.), č. 30598/02, *ESLP 2005 II*; *Chmura proti Polsku*, č. 18475/05, § 22 a 50, 3. dubna 2012; *Aigner*, cit. výše, § 41-42). Takovou možnost však české právo zjevně neupravuje (pokud jde o absenci videozáznamu, viz např. *Makejev proti Rusku*, č. 13769/04, § 42, 5. února 2009; *Salikhov proti Rusku*, č. 23880/05, § 118, 3. května 2012). S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že povaha výpovědi O. jako rozhodujícího důkazu při současné absenci solidních důkazů ve spise, které by byly způsobilé ji podpořit, vede k závěru, že soudy nemohly řádně a spravedlivě posoudit hodnověrnost tohoto důkazu. Soud se proto domnívá, že právo stěžovatele na obhajobu bylo omezeno způsobem neslučitelným s požadavky na spravedlivý proces. K porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s článkem 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy tedy došlo. **Rovněž na tuto otázku by se měla uchazečka v rámci ústní obhajoby zaměřit.**

Při ústní obhajobě by se autora měl vyjádřit k následujícím otázkám :

- Výslech anonymních svědků
- Právo svědka na přítomnost advokáta při výslechu

Závěr :

Lze konstatovat, že předložená práce je zdařilým zpracováním zvoleného tématu. Výklad je vhodně rozčleněn, autorka poctivě pracuje s poznámkovým aparátem i judikaturou. Autorka ve své práci využila přiměřené množství dostupných literárních pramenů a osvědčila svoji schopnost jejich využití pro vlastní autorský text.

Po obsahové i formální stránce autora splnila všechny nároky kladené na tento typ prací a předložená práce je způsobilá k obhajobě.

V Praze dne 29.9.2015

Doc. JUDr. Jiří Herczeg, Ph.D.

oponent